

**Lecția-excursie ca formă de valorificare a
meșteșugurilor și tradițiilor populare în
cadrul disciplinei educație tehnologică în
clasele primare**

**Lesson trip as a means of valuing national
traditions and crafts in technological
education classes in primary school**

Olesea Manoil, *lector,*

*Catedra de pedagogie a învățământului
primar,
UPS „Ion Creangă”*

Rezumat

Educația tehnologică reprezintă o dimensiune a educației care contribuie la formarea și dezvoltarea personalității prin aplicarea rațională a cunoștințelor științifice în diferite domenii sociale. Ea are un rol important în promovarea și valorificarea informațiilor etnoculturale din domeniul meșteșugurilor popular-artistice. Pentru eficientizarea procesului de valorificare a meșteșugurilor și tradițiilor populare la lecțiile de educație tehnologică, se propune utilizarea formelor complementare de organizare a procesului de învățământ, precum lecția-excursie. Valoarea acestor activități de învățare este mare nu doar din punct de vedere instructiv, ci și din punct de vedere educativ, în măsura în care asigură condițiile de aplicare în practică a cunoștințelor și consolidarea lor.

Cuvinte cheie: *educație tehnologică, lecție-excursie, meșteșuguri populare.*

Abstract

Technological education represents a dimension of education, which contributes to formation and development of the personality through rational application of scientific knowledge in various social fields. It has an important role in promoting and

harnessing ethnocultural information with regards to national and artistic crafts. To streamline the process of getting the most out of national crafts and traditions of technological education, the use of complementary forms of educational processes, such as lesson-trips, is proposed and encouraged. The value of such learning activities is great not only from a purely instructive point of view but also from an educational point of view, to the extent that it ensures conditions for applying and strengthening the knowledge.

Keywords: *technological education, lesson-trips, national crafts.*

Ca element al culturii materiale și spirituale, arta populară și meșteșugurile populare artistice tradiționale reflectă specificul național, originalitatea poporului care le-a creat și au un rol bine definit în realizarea „echilibrului dintre util și frumos”. Piesele artizanale oferă mărturii veridice despre talentul și înțelepciunea poporului nostru, conțin mesaje cu funcții comunicative și simbolice care pot fi descifrate, citite. Piesele confecționate manual poartă amprenta îmbinării logice a raționalului și frumosului, a căldurii mâinilor și viziunii estetice, a stării sufletești. Meșteșugurile populare artistice moldovenești se remarcă prin unicitatea, frumusețea și vitalitatea lor. Acest lucru este confirmat atât de cercetările arheologice, colecțiile muzeale, cât și de expozițiile organizate periodic, la anumite sărbători, de către meșterii populari. Cu sute de ani în urmă, îndeletnicirile practicate de către meșteșugari reprezentau modul de viață al locuitorilor țării noastre, iar pentru unii – sursa de existență. Toate elementele de cultură, tradițiile și obiceiurile asigură legătura între generații. Educația în spiritul prețuirii culturii, a dragostei și

respectului pentru creația înaintașilor, pentru civilizația materială a familiei și satului îi revine în mare măsură familiei și școlii. Școala oferă o asemenea posibilitate prin intermediul lecțiilor de educație tehnologică la treapta de învățământ primar.

Educația tehnologică reprezintă o dimensiune a educației care contribuie la formarea și dezvoltarea personalității prin aplicarea rațională a cunoștințelor științifice în diferite domenii sociale, de natură economică, politică sau culturală. Ea creează oportunități pentru participarea activă a elevilor în viața de zi cu zi, având drept scop valorificarea informațiilor etnoculturale din domeniul meșteșugurilor popular-artistice. Educația tehnologică reflectă unitatea lumii materiale și spirituale în procesul formării deprinderilor de a produce obiecte simple și utile în viața de zi cu zi, pune în valoare imaginația și gândirea critică, le sugerează elevilor multiple posibilități de integrare în diverse medii socioculturale, formează personalități – promotori ai tradiției și culturii naționale [4, p. 146]. Caracterul pragmatic al acestei discipline contribuie la formarea unei personalități capabile să se adapteze la diferite condiții de viață.

Curriculumul la disciplina educația tehnologică în clasele primare este structurat pe câteva module, ceea ce-i oferă învățătorului posibilitatea de a le transmite elevilor, chiar de la începutul școlarității, cunoștințe despre meșteșugurile populare artistice, de a le cultiva dragostea și respectul față de tradițiile și îndeletnicirile poporului nostru și oportunitatea de a-i învăța să practice elementele de bază ale unor meșteșuguri populare, cum ar fi cusutul și brodatul tradițional, împletitul din fire textile (croșetarea, tricotarea), arta culinară tradițională și sănătatea, sărbători calendaristice, modelarea artistică din lut etc. Astfel, prin intermediul acestor prime „inițieri” ale elevilor din clasele primare în

arta populară și meșteșugurile populare specifice poporului nostru, se încearcă renașterea interesului față de valorile naționale, care joacă un rol important pentru dezvoltarea armonioasă și multilaterală a copilului.

Pentru asigurarea eficienței lecțiilor de educație tehnologică la treapta primară de învățământ, este necesar ca învățătorii să dovedească anumite competențe în pregătirea psihopedagogică și metodică și, nu în ultimul rând, creativitate [6, p. 137]. Utilizarea curriculumului la nivel de unitate școlară presupune alegerea modulelor în funcție de baza materială a școlii și existența materiei prime; specificul localității; nivelul de pregătire a cadrelor didactice [4, p. 147].

Modernizarea procesului de învățământ solicită diversificarea experiențelor de învățare ale elevilor, apropierea școlii de viața reală, de activitatea practică. De aceea, în afara clasei tradiționale, lecțiile pot fi organizate în spații școlare specifice (cabinete, laboratoare, ateliere, loturi școlare) sau se pot desfășura în afara școlii (biblioteci, muzee, ateliere etc.). Varietatea mediilor de instruire constituie o resursă care permite atingerea unor obiective pedagogice diverse, ducând, astfel, la creșterea eficienței lecțiilor [10, p. 8]. Prezența formelor complementare de organizare a procesului de învățământ este necesară datorită complexității obiectivelor procesului de învățământ, importanței respectării diferențelor dintre elevi sub raportul nivelului de pregătire, intereselor, aptitudinilor, precum și varierii experiențelor de învățare. Valoarea acestor activități de învățare este mare nu doar din punct de vedere instructiv, ci și din punct de vedere educativ, în măsura în care asigură condițiile de aplicare în practică a cunoștințelor și de consolidare a lor, de dezvoltare a sentimentelor de prețuire a realizărilor artistice și economice, de

identificare și dezvoltare a predispozițiilor artistice, de apropiere între elevi și între educator și elevi. Activitățile complementare de organizare a procesului de învățământ vin în întâmpinarea intereselor și trebuințelor specifice ale elevilor. Activitățile complementare se desfășoară sub îndrumarea cadrului didactic și urmăresc aprofundarea cunoștințelor, valorificarea și dezvoltarea intereselor și aptitudinilor elevilor, organizarea eficientă și atractivă a timpului liber. Avantajul lor este că sunt mai mobile decât lecția și sunt proiectate atât în funcție de interesele, preferințele elevilor, cât și de necesitatea de a completa și prelungi procesul de învățământ în afara clasei și în afara școlii.

În afara școlii, lecțiile pot fi desfășurate în muzee, expoziții, ateliere de creație. Astfel, elevii intră în contact direct cu problemele caracteristice diferitor domenii de activitate. În acest context, se realizează variante ale lecțiilor de dobândire de cunoștințe sau de recapitulare și sistematizare [5, p. 198].

În vederea valorificării meșteșugurilor și tradițiilor populare la treapta primară de învățământ, sunt recomandate lecțiile-excursii. Excursiile didactice sunt „forme organizate în natură sau la diferite instituții culturale în vederea realizării unor obiective instructiv-educative, legate de anumite teme prevăzute de programele de învățământ” [7, p. 535]. Excursiile didactice asigură și consolidează contactul direct, nemijlocit al elevilor cu realitățile istorice, naturale, etnografice, social-culturale cunoscute sau necunoscute, în contextul lor autentic. Doza maximă de veridicitate, ambianța în care se desfășoară și climatul social specific amplifică achizițiile cognitive și le oferă elevilor suportul unei mai bune fixări a cunoștințelor.

Excursiile la muzee, expoziții, monumente și locuri istorice, ateliere de

creație – organizate selectiv – constituie un mijloc de a intui și prețui valorile culturale, folclorice și istorice ale poporului nostru. Ele oferă elevilor prilejul de a observa obiectele și fenomenele în starea lor naturală, procesul de producție în desfășurarea sa, operele de artă originale, momentele legate de trecutul istoric local, național, de viața și activitatea unor personalități de seamă ale științei și culturii universale și naționale, relațiile dintre oameni și rezultatele concrete ale muncii lor, stimulează activitatea de învățare, întregesc și desăvârșesc ceea ce elevii acumulează în cadrul lecțiilor [Ibidem].

În literatura de specialitate, găsim următoarea taxonomie a excursiilor didactice, care a fost elaborată în funcție de sarcina didactică fundamentală:

- excursii și vizite introductive;
- excursii și vizite de comunicare de noi conținuturi;
- excursii și vizite finale [Ibidem].

Pentru lecțiile de educație tehnologică, sunt specifice toate aceste tipuri de excursii. Propunem în continuare o descriere a acestora, raportată la posibilitățile de valorificare a meșteșugurilor populare în clasele primare.

Excursii și vizite introductive se organizează înaintea predării unui capitol sau teme, cu scopul de a-i pregăti pe elevi pentru înțelegerea și asimilarea cunoștințelor ce se vor preda. O primă inițiere a elevilor cu meșteșugurile și tradițiile populare o putem face la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău. În colecțiile muzeale este concentrată cea mai largă gamă de exponate etnografice, care mărturisesc evoluția meșteșugurilor populare, prezintă tradițiile și obiceiurile poporului nostru la sărbătorile de peste an. Elevii vor fi orientați să urmărească cu atenție diferite aspecte concrete: materiale și ustensile utilizate în diferite tehnici de lucru;

obiecte și accesorii specifice sărbătorilor calendaristice; unelte de muncă; ornamente utilizate pentru decorarea articolelor de port popular și de uz casnic. Ei vor fi permanent îndrumați de către învățător sau conducătorul de excursie. Pentru ca impactul instructiv-educativ al excursiei să fie major, se recomandă ca aceasta să fie desfășurată de către un specialist. La rândul său, învățătorul se va asigura că ghidul excursiei ține cont de particularitățile de vârstă ale elevilor și utilizează un limbaj adecvat și pe înțelesul copiilor, iar unde va fi nevoie, va interveni. Observația elevilor va fi orientată spre aspectele esențiale, spre adunarea de material didactic, spre investigarea unor fenomene și procese inedite. Rezultatele acestei activități vor fi valorificate apoi în timpul lecțiilor practice de educație tehnologică.

Excursii și vizite de comunicare de noi conținuturi se desfășoară prin raportare la o temă din programă, cu intenția de a-i conduce pe elevi spre o mai bună și rapidă înțelegere și asimilare a conținuturilor, ca urmare a contactului nemijlocit cu acestea. Drept exemplu de o astfel de excursie ar putea fi lecția-excursie desfășurată în atelierele de creație ale meșterilor populari. Atelierele de creație apropie elevii de realitate, le oferă situații de simulare a vieții, a unor domenii de activitate, „ceea ce favorizează o intensificare a factorilor motivaționali și obținerea mai rapidă a învățării” [3, p. 46]. În atelierele de creație, special amenajate, sub îndrumarea meșterilor populari, elevii vor afla informații utile despre diversitatea meșteșugurilor populare, vor învăța că la baza meșteșugurilor stă tradiția, înțeleasă ca un set de mecanisme prin care se transmit din generație în generație caracteristicile esențiale ale culturii. Toate meșteșugurile respectă modelele confirmate și promovate permanent de către colectivitate. Forma

obiectelor este adaptată la funcțiile lor practice, dar tinde să se înscrie în tipare estetice. Decorul obiectelor este rezultatul unei duble acțiuni artistico-tehnice [9, p. 1]. Meșteșugarii vor explica și vor demonstra practic cum se pregătesc și se obțin produsele lor: broderii, ii, covoare țesute manual, prosoape, diverse piese vestimentare împletite cu andreaua sau cu croșeta, obiecte din ceramica tradițională și decorativă etc. De asemenea, meșterii populari le vor permite elevilor să cerceteze diferite ustensile de lucru sau chiar să creeze ei înșiși obiecte utile. De exemplu, astfel de master-class organizează Vasile Gonciar, meșter popular în domeniul olăritului. În atelierul său, fiecare copil poate atinge roata olarului, lutul umed și maleabil și să urmărească cu admirație cum acesta, în mâinile lor, își schimbă forma și începe să se transforme în ceva conștientizat și minunat. Datorită impresiilor create de aceste activități practice, elevii înțeleg esența anumitor activități.

Excursii și vizite finale se organizează după încheierea unui capitol sau a unei teme, cu scopul concretizării cunoștințelor, sistematizării și fixării a lor. Drept exemplu ar putea servi excursiile la expozițiile tematice organizate de Uniunea Meșterilor Populari sau de alte organizații care promovează valorile tradiționale. La astfel de expoziții se întâlnesc meșterii populari din diferite domenii, elevii având posibilitatea de a observa din totalitatea obiectelor expuse pe acelecare au o importanță deosebită pentru conținuturile studiate. În așa fel, aceste excursii proiectează, pentru elevi, variate posibilități de observare și cunoaștere. Ei capătă deprinderi practice și utile, care le pot servi mai târziu în viață, le rămân puternice amintiri, ce nu pot fi uitate ușor.

Valorificarea instructiv-educativă a excursiei școlare se va face prin prelucrarea,

conservarea materialului adunat și realizarea de albume.

Indiferent de tipul de excursie utilizată în cadrul educației tehnologice, această activitate asigură contactul nemijlocit al elevilor cu fenomenele și procesele specifice meșteșugurilor și tradițiilor populare, în vederea valorificării acestora fie prin practicarea, fie prin promovarea lor. Se știe că un popor trăiește prin tradițiile, obiceiurile sale, de aceea, păstrând și dezvoltând patrimoniul meșteșugurilor și tradițiilor populare, ne apărăm propria noastră identitate, valorile morale, făurite de-a lungul secolelor de către strămoșii noștri.

Referințe bibliografice

1. Babanski, I.K., *Optimizarea procesului de învățământ*, București, 1973.
2. Cerghit, I., *Metode de învățământ*, EDP, București, 1986.
3. Cerghit, I., *Perfecționarea lecției în școala modernă*, E.D.P., București, 1983.
4. *Curriculum școlar, clasele I-IV*, Chișinău, 2010.
5. Ionescu, M., *Didactica modernă*, Cluj-Napoca, 1995.
6. Matei, S., Cosma, D., *Metodica predării educației tehnologice*, Arves, București, 2006.
7. Nicola, I., *Tratat de pedagogie școlară*, București, 1996.
8. Rusu, A., „Dezvoltarea Curriculumului la educația tehnologică din perspectiva formării competențelor”, în *Modernizarea standardelor și curricula educaționale – deschidere spre o personalitate integrală. Materialele Conferinței Științifice Internaționale*, 22-23 octombrie, Chișinău, 2009.

9. <http://mc.gov.md/ro/content/capitolul-viii-tehnici-si-cunostinte-legate-de-mestesugurile-artistice-traditionale>
10. <https://www.scribd.com/doc/17895142/tipuri-de-lectii>